

Історичний нарис= Historical essay = Исторический очерк

Ukr Neurosurg J. 2020;26(4):57-60
doi: 10.25305/unj.216374

До 100-річчя від дня народження видатного нейрохірурга академіка Андрія Петровича Ромоданова

Педаченко Є.Г.¹, Пічкур Л.Д.², Йовенко Т.А.²

¹ Директор, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

² Науково-організаційний відділ з групою епідеміології та прогнозування нейрохірургічних захворювань, Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П. Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

Надійшла до редакції 07.11.2020
Прийнята до публікації 19.11.2020

Адреса для листування:

Пічкур Леонід Дмитрович,
Інститут нейрохірургії ім. акад.
А.П. Ромоданова, вул. Платона
Майбороди, 32, Київ, 04050,
Україна, e-mail: leoniddpichkur@gmail.com

Розвиток української медичної науки і зокрема нейрохірургії нерозривно пов'язаний з ім'ям та документальною спадщиною вченого світового рівня Андрія Петровича Ромоданова.

11 листопада 2020 р. виповнилося 100 років від дня народження видатного нейрохірурга, академіка АН України, АМН України і АМН СРСР, доктора медичних наук, професора, Героя Соціалістичної праці, лауреата Державної премії та премії імені М.Н. Бурденка, заслуженого діяча науки УРСР Андрія Петровича Ромоданова.

Відомий учений, організатор і громадський діяч, почавши свій шлях в медицині як військовий хірург, академік Ромоданов своєю клінічною працею та науковими досягненнями збагатив вітчизняну нейрохірургію і зробив значний внесок в її розвиток. З його ім'ям пов'язані нові дослідження в галузі діагностики та лікування захворювань і ушкоджень нервової системи, зокрема злоякісних пухлин, судинних захворювань і травм головного мозку. Окрім нових розробок у галузі нейрохірургії, він провів фундаментальні дослідження в судинній нейрохірургії та з пріоритетних напрямів ендovasкулярної хірургії.

Наукова спадщина А.П. Ромоданова становить понад 450 друкованих праць, зокрема 25 монографій і 23 авторських свідоцтва.

За багатогранну та плідну діяльність А.П. Ромоданов був удостоєний звання Героя Соціалістичної праці, нагороджений 10 орденами та 15 медалями, зокрема 4 бойовими орденами і 5 медалями.

Ключові слова: Андрій Петрович Ромоданов; українська нейрохірургічна школа

To the 100th anniversary of the birth of the outstanding neurosurgeon Academician Andrii P. Romodanov

Eugene G. Pedachenko¹, Leonid D. Pichkur², Tetiana A. Yovenko²

¹ Director, Romodanov Neurosurgery Institute, Kyiv, Ukraine

² Scientific and Organizational Department with a Group of Epidemiology and Prognosis of Neurosurgical Diseases, Romodanov Neurosurgery Institute, Kyiv, Ukraine

Received: 07 November 2020
Accepted: 19 November 2020

Address for correspondence:

Leonid D. Pichkur, Romodanov Neurosurgery Institute, 32 Platona Maiborody st., Kyiv, 04050, Ukraine, e-mail: leoniddpichkur@gmail.com

The development of Ukrainian medical science and, in particular, neurosurgery is inextricably linked with the name and documentary heritage of world-class scientist Andrii Petrovych Romodanov.

November 11, 2020 marked the 100th anniversary of the birth of the outstanding neurosurgeon, Academician of the Academy of Sciences of Ukraine, the Academy of Medical Sciences of Ukraine and the USSR Academy of Medical Sciences, Doctor of Medical Sciences, Professor, Hero of Socialist Labor, winner of the State Prize and the Burdenko prize, honored scientist of the Ukrainian SSR Andrii Petrovych Romodanov.

A well-known scientist, organizer and public figure, having started his career in medicine as a military surgeon, Academician Romodanov enriched national neurosurgery with his clinical work and scientific achievements and made a significant contribution to its development. His name is associated with new research in the field of diagnosis and treatment of diseases and injuries of the nervous system, in particular malignant tumors, vascular diseases and brain injuries. In addition to new developments in the field of neurosurgery, he conducted fundamental research in vascular neurosurgery, in the priority areas of endovascular surgery.

Scientific heritage of A.P. Romodanov accounts for more than 450 publications, including 25 monographs and 23 author's certificates.

For the multifaceted and fruitful work, A.P. Romodanov was awarded the title of Hero of Socialist Labor, awarded 10 orders and 15 medals, including 4 military orders and 5 medals.

Keywords: Andrii P. Romodanov; Ukrainian neurosurgical school

К 100-летию со дня рождения выдающегося нейрохирурга академика Андрея Петровича Ромоданова

Педаченко Е.Г.¹, Пичкур Л.Д.², Йовенко Т.А.²

¹ Директор, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

² Научно-организационный отдел с группой эпидемиологии и прогнозирования нейрохирургических заболеваний, Институт нейрохирургии им. акад. А.П. Ромоданова НАМН Украины, Киев, Украина

Поступила в редакцию 07.11.2020
Принята к публикации 19.11.2020

Адрес для переписки:

Пичкур Леонид Дмитриевич,
Институт нейрохирургии им. акад.
А.П. Ромоданова, ул. Платона
Майбороды, 32, Киев, 04050,
Украина, e-mail: leoniddpichkur@
gmail.com

Развитие украинской медицинской науки и, в частности, нейрохирургии неразрывно связано с именем и документальным наследием ученого мирового уровня Андрея Петровича Ромоданова.

11 ноября 2020 г. исполнилось 100 лет со дня рождения выдающегося нейрохирурга, академика НАН Украины, АМН Украины и АМН СССР, доктора медицинских наук, профессора, Героя Социалистического труда, лауреата Государственной премии и премии имени М.Н. Бурденко, заслуженного деятеля науки УССР Андрея Петровича Ромоданова.

Известный ученый, организатор и общественный деятель, начав свой путь в медицине как военный хирург, академик Ромоданов своей клинической работой и научными достижениями обогатил отечественную нейрохирургию и внес значительный вклад в ее развитие. С его именем связаны новые исследования в области диагностики и лечения заболеваний и повреждений нервной системы, в частности злокачественных опухолей, сосудистых заболеваний и травм головного мозга. Кроме новых разработок в области нейрохирургии, он провел фундаментальные исследования в сосудистой нейрохирургии и по приоритетным направлениям эндоваскулярной хирургии.

Научное наследие А. П. Ромоданова составляет более 450 печатных работ, в том числе 25 монографий и 23 авторских свидетельства.

За многогранную и плодотворную деятельность А.П. Ромоданов был удостоен звания Героя Социалистического Труда, награжден 10 орденами и 15 медалями, в том числе 4 боевыми орденами и 5 медалями.

Ключевые слова: Андрей Петрович Ромоданов; украинская нейрохирургическая школа

11 листопада 2020 р. виповнилося 100 років від дня народження видатного нейрохірурга, академіка АН України, АМН України і АМН СРСР, доктора медичних наук, професора, Героя Соціалістичної праці, лауреата Державної премії та премії імені М.Н. Бурденка, заслуженого діяча науки УРСР Андрія Петровича Ромоданова.

Розвиток української медичної науки і зокрема нейрохірургії нерозривно пов'язаний з ім'ям та документальною спадщиною вченого світового рівня А.П. Ромоданова.

Народився Андрій Петрович у м. Лубни Полтавської області в сім'ї священика, вчителя та громадського діяча Петра Дмитровича Ромоданова та Олени Дмитрівни Грекової. По закінченні середньої школи №64 м. Києва у 1938 р. вступив до Київського медичного інституту, який під час війни був евакуйований у м. Челябінськ.

А.П. Ромоданов належав до того покоління студентів, які пройшли першу медичну практику в окопах з масовою людською смертю та каліцтвом. Це був великий досвід медичної роботи. Свій бойовий шлях він розпочав у 1942 р., коли одразу після закінчення інституту (прискорений випуск) був мобілізований до діючої армії. В званні капітана медичної служби, будучи командиром медико-санітарного взводу танкового корпусу 3-ї гвардійської армії, брав участь у визволенні Праги, де і зустрів Перемогу.

Проїшовши всі труднощі воєнного часу, Андрій Петрович залишився вірним високим моральним принципам, закладеним ще в дитинстві батьками. Йому були притаманні любов до людей, велике милосердя до хворих, особливо до дітей, і водночас мужність та рішучість під час вирішення складних проблем. У

Андрій Ромоданов. Прага, 1945 рік

1945 р. завершився його бойовий шлях та розпочався новий етап у житті — становлення як нейрохірурга, вченого, педагога, організатора.

У 1946-1949 рр. А.П. Ромоданов навчався в аспірантурі Київського психоневрологічного інституту (нині – Інститут нейрохірургії НАМН України). Темою його кандидатської дисертації була надзви-

Заступник директора з наукової роботи Андрій Петрович Ромоданов (перший праворуч) разом із співробітниками та курсантами. Київ, 1958 рік

чайно важлива для післявоєнного періоду проблема діагностики та хірургічного лікування травматичних гранулوم головного мозку. Матеріали дисертації, захищеної у 1949 р., стали основою монографії "Травматические гранулемы головного мозга" (1955).

Одним із пріоритетних напрямів наукової діяльності Андрія Петровича було вивчення особливостей патогенезу та клінічного перебігу нейрохірургічної патології у дітей. Визначено дослідницьке завдання — вивчення ролі механізмів компенсації (гемодинамічних, ліквородинамічних, нейрогенних, структурно-морфологічних тощо) при підвищенні внутрішньочерепного тиску та різних вогнищевих ураженнях головного мозку. Результати досліджень наведено в докторській дисертації "Опухоли головного мозга у детей" (1963) і монографії на цю тему (1965).

З 1950 р. А.П. Ромоданов працював завідувачем відділу, з 1951 р. — заступником директора з наукової роботи, а з 1964 р. до кінця життя — директором Інституту нейрохірургії АМН України, який за рішенням Уряду від 4 листопада 1993 р. нині носить його ім'я.

За час роботи в інституті розкрився різнобічний талант вченого-нейрохірурга, дослідника, талановитого організатора, керівника з великою працездатністю і вимогливістю до себе та інших. Андрій Петрович модернізував матеріальну базу Інституту нейрохірургії, створив нові спеціалізовані клініки і наукові відділи, більшість з яких були першими не лише в СРСР.

Своєю клінічною працею та науковими досягненнями академік Ромоданов збагатив вітчизняну нейрохірургію і зробив значний внесок в її розвиток. З його ім'ям пов'язані нові дослідження в галузі діагностики і лікування захворювань та ушкоджень нервової системи, зокрема злоякісних пухлин, судинних захворювань і травм головного мозку. Окрім нових розробок у галузі нейрохірургії, він провів фундаментальні дослідження у судинній нейрохірургії та з пріоритетних напрямів ендovasкулярної хірургії.

Після Чорнобильської катастрофи А.П. Ромоданов очолював експериментальні та клінічні дослідження впливу малих доз радіації на центральну нервову систему.

Наукова спадщина Андрія Петровича становить понад 450 друкованих праць, зокрема 25 монографій ("Опухоли головного мозга у детей" (1965), "Сосудистая патология головного и спинного мозга" (1974), "Саркомы головного мозга" (1977), "Опухоли головного и спинного мозга" (1984), "Сосудистая нейрохирургия" (1990), "Післярадіаційна енцефалопатія" (1993), "Нейрохирургические аспекты геронтологии" (1995) тощо) і 23 авторських свідочств, присвячених основним розділам нейрохірургії, частина з яких опублікована у зарубіжних виданнях — у США, Німеччині, Польщі, Болгарії, Великій Британії, Угорщині, Індії та інших країнах.

Академік Ромоданов мав високий міжнародний авторитет, був почесним членом Чехословацького

Обговорення клінічного випадку. Київ, 1982 рік

Академік Андрій Петрович Ромоданов - Герой Соціалістичної Праці. Київ, 1980 рік

наукового медичного товариства, Наукового товариства югославських нейрохірургів, Товариства португальсько-іспанських нейрохірургів, Асоціації американських нейрохірургів, Болгарського наукового товариства нейрохірургів, Німецького наукового товариства нейрохірургів, академіком Нью-Йоркської Академії наук тощо.

Як головний нейрохірург МОЗ України Андрій Петрович велику увагу приділяв розширенню і зміцненню нейрохірургічної мережі. В кожному обласному центрі та великих містах України було відкрито повноцінні нейрохірургічні відділення на 20–60 ліжок, підготовлено завідувачів, котрі навчалися та стажувалися в Інституті нейрохірургії.

Академік АМН СРСР, НАН і АМН України А.П. Ромоданов є засновником української школи нейрохірургів. Під його керівництвом виконано 30 докторських і 52 кандидатські дисертації. Нині його учні очолюють наукові підрозділи Інституту нейрохірургії, кафедри нейрохірургії вищих медичних навчальних закладів та інститутів удосконалення лікарів, обласні та міські нейрохірургічні відділення в Україні та країнах СНД, працюють у країнах далекого зарубіжжя.

Наукову і практичну роботу Андрій Петрович постійно поєднував з активною громадською діяльністю: двічі був обраний депутатом Верховної Ради СРСР, був членом Президії АМН СРСР і АМН України, членом бюро Відділення проблем біології та медицини АН України, членом виконавчого комітету Європейської асоціації нейрохірургів,

головою Українського товариства нейрохірургів, відповідальним редактором розділу "Нейрохірургія" Великої медичної енциклопедії та розділу "Медицина" Української радянської енциклопедії, членом редакційних колегій журналів "Вопросы нейрохирургии", "Клиническая медицина", "Neurosurgery", "Zentralblatt für Neurochirurgie" та інших видань.

Педагогічну діяльність А.П. Ромоданов розпочав як виконувач обов'язків завідувача кафедри нейрохірургії Київського інституту удосконалення лікарів, на якій, починаючи з 1959 р., багато років працював доцентом. У 1986–1993 рр. очолював кафедру нейрохірургії Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця.

Як наслідок активної творчої, професійної та громадської діяльності Андрія Петровича, впровадження його творчих і новаторських задумів зберігся значний масив документів, які нині є надбанням Національного архівного фонду України. Особистий архівний фонд академіка Ромоданова (№293 за 1942–2002 рр.) складається з 3 розділів і містить 296 документів.

За багатогранну і плідну діяльність А.П. Ромоданов був удостоєний звання Героя Соціалістичної праці, нагороджений 10 орденами та 15 медалями, зокрема 4 бойовими орденами і 5 медалями. В перші роки незалежності України нагороджений відзнакою Президента України, багатьма почесними грамотами.

Помер Андрій Петрович 5 серпня 1993 р. у Києві. Похований на Байковому кладовищі.